

TURINYS

GYVENIMAS – TAI SAPNAS

7

DIDYSIS PASAULIO TEATRAS

137

DAMA VAIDUOKLĖ

209

GYVENIMAS – TAI SAPNAS

Iš ispanų kalbos vertė Aurelijus Katkevičius

VEIKĖJAI

BAZILIJAS, *Lenkijos karalius*

SIGIZMUNDAS, *princas*

ASTOLFAS, *Moskovijos kunigaikštis*

KLOTALDAS, *senis*

KLARINAS, *tarnas juokdarys*

ESTRELJA, *infantė*

ROSAURA, *dama*

KAREIVIAI

SARGYBINIAI

MUZIKANTAI

PALYDA

PIRMAS VEIKSMAS

*Kalno viršūnėje pasirodo apsirengusi kelioniniais
vyro drabužiais Rosaura, leidžiasi žemyn, tardama
pirmuosius sakinius*

ROSAURA

Ištikimasai hipogriفة,
Kuris su vėjais lenktyniauji,
Kurs tarsi spindulys išblyškęs,
Lyg paukštis vienišas iš saujos
Ištrūkt pakilęs, lyg lydys
Gelmėn paniręs, lyg pašėlęs
Ir besiblaškantį žvėris
Tu kelio nerandi, todėli
Krenti nuo šių uolų nuogų,
Paslydęs krūpčioji ir ieškai,
Kur įsispirt. Ir man baugu.
Tad pasilik. Mane jau kviečia
Likimas nusileist žemyn,
Ir nėr iš ko man pasirinkti,
Tiktai nusivylimo pinklės
Lydės mane tolyn, tolyn,
Klaidžiu taku, kalnų pašlaitėm,
Jau saulė merkias, takas raitos.
Tu nesvetingai sutinki,
O Lenkija, klajoklį vargšą –

Vos jis atvyksta, palinki
Jam skausmo ir kančios ne lašą,
O visą jūrą, bet išties,
Kur pagailos jis rast galės?

Iš tos pačios pusės leidžiasi Klarinas

KLARINAS

Mes esam dviese, nepamirški,
Tuomet, kai skundies, paminėk,
Tėvynę savo juk palikti
Abu pakilom, tad tikėk,
Kad verta už abu užtarti,
Jei iškentėjom šitiek vargo,
Ne ką geriau ir aš jaučiuosi,
Norėčiau būti suskaičiuotas.

ROSAURA

Nenoriu už tave dejuoti,
Klarinai, nes tu pats gali
Savo nelaimės apraudoti
Ir pasiguost su savimi.
O mėgsti tu, matyt, vaitoti,
Ir net, kaip toks išminčius sakė,
Galėtum sau vargų surasti,
Kad tik galėtum pasiguosti.

KLARINAS

Išminčius buvo tas greičiausiai
Tiesiog girtuoklis prasigėręs.
Jam antausį reikėtų skelti –
Galėtų džiaugtis jį ištvėręs.
Bet ką dabar darysim, ponias,
Paklydę šioj kalnų dykynėj.

Kai saulės spindulių malonė
Apleidžia mus, pradingsta tyliai.

ROSAURA

Aš nežinau, ar neapgauna
Manęs pavargęs mano žvilgis,
Bet blausioje šviesoje išdygęs
Ten pastatas į dangų šauna.

KLARINAS

Dažnai mes matome tatai,
Ką norime labai matyti.

ROSAURA

Bet pažiūrėk – tenai, antai
Tarp tų uolų visai mažytis.
Jis saulėn niekad nežiūrės,
Ir taip prastai jis pastatytas,
Kad uolą primena ištis,
Tarsi akmuo, bedugnėn kritęs.

KLARINAS

Prieikime arčiau, o ponai,
Geriau juk matos iš tikrųjų,
Koks kūrinys architektūros,
Kai žmonės priima maloniai.

ROSAURA

Štai durys – panašiau į gerklę,
Kuri pagimdo tamsią naktį.
Žiūrėk, jos truputį pravertos
Ir bando mus vidun pašaukti.

Už scenos girdisi grandinių žvangesys

KLARINAS

Ką aš girdžiu, dangau! Kas daros!

ROSAURA

Iš baimės aš degu, drebu sušalus.

KLARINAS

Atrodo, tarsi ten grandinės skamba,
Ar tik nebus žudikams skirtas kampas?

SIGIZMUNDAS

Už scenos

Kiek vargšas aš galiu kentėti!

ROSAURA

Kiek liūdesio balse girdėti.
Jaučiu siaubingą čia nelaimę.

KLARINAS

O man tai kelia baimę.

ROSAURA

Klarinai!

KLARINAS

Ponia?

14

ROSAURA

Tęskime kelionę.
Toliau nuo bokšto eikime, kur eję.

KLARINAS

Aš jau negaliu
Toliau keliauti, šičia atskubėjęs.

ROSAURA

Bet kas gi tai – menka švieselė žėri,
Ji skleidžia kuklių šilumą ir šviesą,
Ji merdi, bunda, alpėja ir vėlei
Sužibusi juoda paverčia tamsią vėsą.
Aš jos atspindžiuose galiu regėti –
Nors iš toli – tamsybių kapą,
Kur lyg lavonas įmestas kalėti
Žmogus, kuris beveik lavonu tapo.
Jo visą kūną dengia kailiai,
Rankas grandinės sunkios kausto.
Tai ten giliai švieselė spingsi skurdžiai.
Pabūkime dar čia, paklausom,
Kuo šis nelaimėlis čia skundžiasi.

Pasirodo Sigizmundas, apsigobęs kailiais, sukaustytas grandinėmis, nešasi švieselę

SIGIZMUNDAS

Vien vargas ir nelaimės – mano kelias.
Dangau, aš noriu pagaliau suprast,
Kas man paskyrė tokią baisią dalią,
Kad nuo gimimo tai turiu aš kęst?
Bet jei gimiau, gerai aš suprantu –
Savaime buvo tai nusikaltimas.
Ir abejot bausme neketinu –
Vertas bausmės žmogaus gimimas.
Bet vis dėlto žinoti aš norėčiau,
Norėtusi suprast galų gale,
Kuo dar galėjau nusidėti,
Kad baudžia taip mane tavo galia?
Juk ir kiti kadaise gimę buvo,
Bet jei ir jų toksai nusikaltimas,
Kodėl malones žeria jiems likimas,

O mano visos viltys žuvo?
Štai paukštis gimsta – lyg puošni strėlė,
Tarytum šventė, žerinti svajonė,
Lyg būtų jis plunksnuotoji gėlė,
tarsi sparnuota puokštė, lyg vilionė.
Jis perkerta begalines erdves,
Užmiršta greitai savo lizdą šiltą.
O aš krūtinėj gniaužiu tik galias,
Nes laisvę man pažint užginta?
Štai iš tankmės žvėris laukinis žvelgia,
Jo kūną margos dėmės dengia,
Panašios į žvaigždes dangaus
(Tai kūrinys tapytojo kilnaus).
Štai jis ryžtingas ir žiaurus,
Žmogus išmokė jį žiaurumo,
Savuosius tikrina takus
Ir ieško grobio, tik ne iš gudumo.
Bet aš turiu žabot instinktus,
Nes laisvę man pažint užginta?
Štai nekvėpuojanti žuvis
Iš tiršto dumblo tyliai gimsta.
Ir va – jau niekas nepavys,
Ji skrydy virš bangų sustingsta,
Matuodama didybę šaltą
Ir erdvę begalinės terpės.
Bet man, valia nors leistų viltis,
Pažinti laisvę vėl užginta?
O štai upelis – lyg žaltys
Jis tarp žiedų sau ieško kelio,
Sidabro gijomis išpins
Kiekvieną paupio žiedelį.
Ir jo linksma giesmelė skamba,
Kaip padėka už tai, kad leidžia
Surasti gėlės erdvę kampą,

O gélės jam dėkoja – skleidžias.
O man, nors gyvastis ir tvinksta,
Pažinti laisvę bus užginta?
Tokia ugnis krūtinėj kaista,
Kad lyg ugnikalnis aš aistrą
Norėčiau iš krūtinės plėšti
Ir gabalais aplinkui təkšti.
Nes kas galėjo sugalvoti,
Kur teisingumas, teisė, protas,
Atimti iš žmogaus, kas duota
Net akmeniui ar žuviai,
Žvėriui, paukščiui, upei.

ROSAURA

Man gaila jo ir man kartu baisu,
Kai skundžias šitaip jis balsu.

SIGIZMUNDAS

Kas klausėsi manęs slapčia?
Ar tai Klotaldas?

KLARINAS

Į šalį

Sakyk: aš čia.

ROSAURA

O ne, tik pakeleivis liūdnas,
Kuriam skaudu girdėti tavo skundą.
Kančia man buvo jo klausyti.

SIGIZMUNDAS

Užtai dabar turėsi mirti.
Tu nežinai, kodėl aš šičia raudu,
Bet jau matai, kad silpnas aš, man skauda.

Tiktai dėl to, kad išdrįsai klausytis,
Tave turėsiu rankom sudraskyti.

KLARINAS

O aš tai kurčias visiškai ir negalėjau
Tavęs klausytis.

ROSAURA

Jei esi Kūrėjo
Tu atvaizdas, užteks man paprašyti
Prie tavo kojų, ir nuskriausti neišdrįsi.

SIGIZMUNDAS

Pritemdo tavo balsas mano aistrą,
Kai tu šalia, mane sustabdo keistas
Dvelkimas pagarbos. Kas būsi tu?
Aš šičia uždarytas ne viską suprantu.
Nes man lopšys ir kapas buvo
Lediniai skliautai šito aukšto rūmo.
Nuo pat gimimo savo tepažįstu
(Jei tai gimimas) šitą štai dykynę,
Kur bėgo mano ir vaikystė, ir jaunystė,
Kur ir dabar esu, nors gyvas, miręs.
Netenka nieko man matyti. Gal išskyrus
Tik vieną seną, tvirtą vyrą –
Jis žino manąjį likimą
Ir kantriai vargšą vis mokina,
Ką praneša ženklai dangaus ir žemės,
Mane čia sergsti šitas senis.
O tu iš karto nustembi
Mane pabaisa vadini –
Taip, aš žmogus pabaisų tarpe,
Žvėris aš, žmogumi patapęs;
Baigiu urve nusikamuoti,

O mandagumo mane mokė
Tiktai laukiniai žvėrys žiaurūs
Ir paukščiai, kur padangėj siaudžia,
Iš jų pažint save norėjau.
Tu vienas mano aistrą sugebėjai
Sutramdyti. Ir patikėjai.
Matyt tave – paguoda man akims,
Girdėti balsą – atgaiva ausims.
Žvelgiu aš į tave ir džiaugias
Širdis, mano džiaugsmas auga,
Žiūrėti į tave norėčiau
Lig mirties. Gal ir tada žiūrėčiau.
Kamuoja žvilgsnį šitoks troškulys,
Kad gerčiau sielbartą užmiršęs.
Kaip tas, kurs geria, kiek tik tilps,
Nors žino – gerti reiškia mirti,
Aš noriu savo sielą nuraminti –
Matydamas tave išnykt galėčiau.
Tiktai aršesnis nei mirtis žiaurioji
Yra šis sielbartas ir skausmas, ir aistra,
Todėl sau pratariau: gana, gana,
Ir savo įsiūtį sutramdyti valioju.
Gyvybę dovanoti vargetai pritinka,
O tai tas pats, kaip mirt pasmerkt mirtingą.

ROSAURA

Man nuostabu tave matyti,
Ir keista man tave girdėti,
Aš nežinau, ką pasakyti –
Ar ko paklausti, ar tylėti.
Tačiau atrodo, kad dangus
Čionai mane bus palydėjęs –
Paguodos trokštantis žmogus
Neliauja niekada tikėjęs.

Jei tik paguoda būti gali
Vargai didesnio dar bedalio.
Prisimenu aš sakmę vieną
Apie išminčių, tokį skurdžių,
Kad teko jam kiekvieną dieną
Žolelių pievoj rinkti grūdus.
Ar dar yra – jis sau kalbėjo –
Toksai nuskurėlis, varguolis?
Bet atsigręžęs pastebėjo,
Kad kitas renka šiukšles uoliai.
Aš visą laiką sau kartoju:
Ar gali būti dar bent vienas,
Kam laimė taip nusišypsojo?
Atsakymą matau šiandieną.
Štai šičia aš regiu, kad pančiai,
Kuriuos velku, nėra sunkiausi.
Tu pasiimki mano kančią,
Gal mano skausmas – tavo džiaugsmas?
Esu...

KLOTALDAS

Už scenos

Turėjot saugoti takus.
Bet jūs užmigot, gal pabūgot.
Kaip čia prasmuko šitie du,
Į slaptąjį kalnų kalėjimą?..

ROSAURA

Štai dar viena bėda užklupo.

SIGIZMUNDAS

Tai mano sargas, tai Klotaldas.
Nelaimės mano nesibaigia.